

Savaş Öncesi Dünya: si vis pacem, para bellum* - Kaan Kutlu Ataç

Sevgili Okur,

Bir önceki yazıda ifade ettiğim “Distopik Şafağın Arifesi”ndeki mavi gezegenimiz tehlikeli salınımına halen devam ediyor. Bulletin of the Atomic Scientists (Atom Bilimcileri Bülteni) tarafından insanlığın dünyanın sonuna ne kadar yaklaştığını göstermek için oluşturulan [Kıyamet Günü Saati](#) 2024’ün Ocak ayında güncellendi ve 2023’te olduğu gibi gece yarısına 90 saniye kaldığı ilan edildi. Duyuru “Tarihi bir tehlike anı: Gece yarısına hala 90 saniye var” başlığıyla verildi ve dünyanın potansiyel bir küresel felakete doğru sürüklenmesi “uğursuz gidişata devam edildiği” şeklinde yorumlandı: Ukrayna’daki çatışma, nükleer silahlara olan yaygın

ve artan bağımlılıkla birleştğinde, nükleer tırmanma riskini arttırıyor. Çin, Rusya ve Birleşik Amerika'nın nükleer cephaneliklerini genişlettiğine veya modernize ettiğine, bu yönde önemli kaynaklar harcandığına vurgu yapıldı. Bu durum da hata veya yanlış hesaplama nedeniyle her zaman var olan nükleer savaş tehdidini arttırıyor. 2023 yılında, dünyada muhtemelen son 125.000 yılın kaydedilen [en yüksek sıcaklıklarına tanıklık ettik](#) ve seller, orman yangınları ve iklimle ilgili diğer felaketler dünya çapında milyonları etkiledi. Paralel olarak, yaşam bilimleri ve yıkıcı teknolojilerde hızlı ve endişe verici ilerlemeler devam ederken, hükümetler bu ilerlemeleri düzenlemek için çok az çaba sarf etti. Yaz mevsimini yaşayan Latin Amerika kıtası bugünlerde tarihte emsali görülmemiş aşırı sıcak havalarla mücadele etmek zorunda.

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri António Guterres, 7 Şubat 2024'de Genel Kurul'a [hitabında](#), BM'nin temel misyonunun merkezinde barışın yüceliğini vurguladı. Dünyayı meşgul eden krizlerin -Gazze'deki çatışmalardan çevre felaketlerine ve dezenformasyon ile nefret söylemi yayılmasına kadar-, barışın eksikliğini ön plana çıkardığı konuşmasında Guterres, bu birbirine bağlı sınamaların üstesinden gelmek için barışın vazgeçilmez olduğunu ve ortak hedeflere ulaşma yolunda bir yol haritası önerdi. Guterres, bazı hükümetlerin çok taraflılığı görmezden gelmelerini eleştirerek ve işlevsiz Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin bu krizlerdeki eylemsizliğinin sonuçları konusunda uyararak, dünyanın mevcut durumunu "bir kaos çağı" olarak tanımladı. Bugünün dünyasının karmaşıklıklarını ele almak için küresel barış ve güvenlik çerçevelerini güçlendirmenin, nefret söylemi ve ayrımcılıkla mücadele etmenin ve yeni teknolojilerin etkisini ele almanın önemini vurguladı. Guterres, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin, iklim eyleminin ve yenilenebilir enerjinin barış ve refahın inşasında önemini tekrarladı. Guterres bugünkü ve gelecek nesiller için bunu başarmak için kolektif taahhüt çağrısında bulundu.

Ancak, BM Genel Sekreteri'nin bu ulvi çağrısı pek karşılık bulmamış gibi. Rusya lideri Vladimir Putin 9 Şubatta yayınlanan bir mülakatta ülkesinin hedeflerine ulaşınca da değin savaşıma devam edeceğini [ilan etti](#). 2024'ün uluslararası sistemdeki mottosunun şimdiden geleceğimizi şekillendirdiğini söylemek de yanıltıcı olmayacaktır: "Hazır ol cenge istiyorsan sulhu salah." Bu kadim ancak bir o kadar da feraset içeren ve kendi içinde realpolitike atıf yapan uyarı geçtiğimiz

haftalarda Batı başkentlerindeki siyasi ve askeri bürokratik elitin dilinden düşmedi.

Dünyanın en büyük savunma örgütü NATO Genel Sekreteri de benzer bir ifade ile cevap verdi. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg [“kendimizi on yıllarca sürecektir bir çatışmaya hazırlamalıyız”](#) dedi. NATO Askeri Komite Başkanı Hollandalı Amiral Rob Bauer de “savaşmak da dâhil olmak üzere her an her şeyin olabileceği bir döneme hazırlanmak” konusunda [uyarıda bulundu](#). Stoltenberg’in bu söylemi Batılı başkentlerde savaşa hazırlanma yönündeki uyarılarla da uyumlu görünüyor. Birleşik Krallık Genelkurmay Başkanı Mareşal Sir Stuart Peach de Birleşik Krallık’ın savaş öncesi dönemi yaşadığı iddiasında bulundu ve [“toplumlarımızı bir savaş zeminine oturtmak için hazırlık adımları”](#) atması gerekiyor dedi. Mareşal Peach’e göre böyle bir eylem “sadece arzu edilen değil, aynı zamanda gerekli” idi. Danimarka Savunma Bakanı ise NATO’nun savaşa hazır olması ile ilgili Batılı başkentlerde yükselen seslerin sonuncusu oldu. 9 Şubat’taki bir mülakatında Danimarka Savunma Bakanı [“Rusya’nın üç ila beş yıllık bir süre içerisinde 5. Maddeyi ve NATO’nun dayanışmasını test edeceği göz ardı edilemeyeceği”nden bahisle NATO’nun 2023 değerlendirmesinde bunun yer almadığını fakat bu gelişmenin gündeme gelen yeni bir bilgi olduğunu ifade etti](#). NATO üyeliği konusunda son dönemde olan İsveç’in Sivil Savunma Bakanı Carl-Oskar Bohlin’in “İsveç’te savaş çıkabilir” ifadesi Genelkurmay Başkanı’nca da destek gördü: [“tüm İsveçlilerin bu olasılığa karşı zihinsel olarak hazırlanmaları gerektiydi](#). Almanya’nın en üst düzey askeri yetkilisi General Carsten Breuer de 10 Şubatta yayınlanan bir mülakat [“Almanya’nın önümüzdeki beş yıl içinde Rusya ile olası bir savaşa hazır olmak için askeri hazırlığını arttırması gerektiğini”](#) ifade etti. Almanya Savunma Bakanı Boris Pistorius da [“Putin’in ‘5 ila 8 yıl’ içinde NATO’ya saldırabileceği”](#) uyarısında bulunmuştu. Polonya Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı da geçtiğimiz Aralık ayında [“Rusya ile savaştan kaçınmak için NATO’nun doğu kanadındaki ülkelerin çatışmaya hazırlanmak üzere üç yıllık bir zaman ufkuna adapte olmaları gerektiğini”](#) söylemişti.”

Savaşın kaçınılmazlığı ve nihayetinde savaşa hazırlanma konusunda kamuoyunu ürpertecek savaş uyarılarıyla dolu geçen günler bize klasik Yunan tragediyalarını hatırlatıyor. Kadim Yunan oyunlarının kurgusu, modern jeopolitiğin güç koridorlarında yüksek sesle ve özgüvenle yankılanıyor. Dünyamızda yaşanan

dramın derinliklerine indikçe, günümüzün çalkantılı olayları ile Yunan trajedisinin zamansız anlatıları arasındaki paralellikler giderek daha belirgin hale geliyor. Malum, her Yunan trajedisinin ana odağında eylemleri kendi çöküşüne yol açan kusurlu ama asil bir kahraman olan kahraman figürü yatar. Jeopolitik alandaki bu yankıları kibir ve küstahlıkla güç kullanan liderlerde ve devlet adamlarında görüyoruz. Ancak bu liderler kendilerini kendi ördükleri ağın içinde tuzağa düşmüş olarak buluyorlar. Antik Yunan dramasında, malum, tanrıların gazabı genellikle trajedinin katalizörü olarak hizmet eder, ölümlüleri kibirleri ve meydan okumaları nedeniyle cezalandırırdı.

Geçtiğimiz dönemde ABD'nin eski Başkanı Donald Trump'ın bir konuşmasında sarfettiği sözler bizi bugünün jeopolitik manzarasıyla yeniden geçmişle analogi kurmamıza vesile oldu. Başkan olduğu dönemde bir NATO liderler toplantısına büyük bir Avrupa ülkesini lideriyle arasında geçen diyaloga atıfla (böyle bir diyalogun gerçek olup olmadığından bağımsız olarak), "NATO'ya finansal yükümlülüklerini yerine getirmeyen müttefiklere yönelik herhangi bir Rus saldırısını engellememe tehdidinde bulunduğunu" [söyleyen](#) Trump bizlere antik Yunan'ın meşhur Melian Diyalogu'nun hatırlattı.

Modern jeopolitikanın karmaşıklıklarıyla yüzleşirken, günümüzün açmazlarına ışık tutan tarihsel analogileri tekrar ziyaret etmek gerekiyor. Trump'ın NATO hakkındaki açıklamalarına gösterilen tepkiler realpolitik ve jeopolitik bağlamında Melian Diyalogu ile uyumlu gibi görünüyor. Trump'ın NATO'nun kolektif savunma ilkesini zayıflatma tehditleri, uluslararası ilişkilerde güç dinamiklerinin ve çıkarların önemini vurguluyor ki ki bu da realpolitikanın temel prensibi. ABD'nin, savunma harcamaları hedeflerini karşılamayan NATO üyelerini savunmayacağını ima ederek, Trump, Amerikan çıkarlarını ve stratejik kaldıraç, kolektif güvenlik ilkelerinin önünde tutuyor. Öte yandan, Avrupa liderlerinin güçlü savunma bağları ve kıta çapında askeri [işbirliği çağrıları](#), ABD'nin taahhütleri konusunda potansiyel belirsizlikler karşısında kendi güvenlik yeteneklerini güçlendirmenin gerekliliğini de ortaya koydu. Melian Diyalogu'nda olduğu gibi Amerikalıların güvenlik konusunda kendi çıkarlarını ve güç dinamiklerini Avrupalıların güvenliğinden daha üstün tuttuğunu gösteriyor. Dahası, Avrupa liderlerinin AB ve NATO içinde birlik ve dayanışma vurgusu, özellikle dış tehditlere karşı, kolektif hareketin gücünün konsoide edilmesini yönelik anlayışı da kuvvetlendirme

yönünde bir mahmuz etkisi yaratmış halde. Atinalıların Melialılar üzerindeki üstünlüğünü birlik ve güç kullanarak sağlamaları gibi, Avrupa liderleri de güvenlik çıkarlarını korumak ve potansiyel saldırganlığa karşı savunma sağlamak için birleşik bir cepheden yana olduklarını ifade ettiler. Bugünün jeopolitik manzarasında, Melian Diyaloğu'nun yankıları güç odakları boyunca yankılanıyor.

Gücün haklı olduğu fikri, daha küçük, daha güçsüz devletlerin çıkarlarına karşı üstün güçlerin hakim olduğu uluslararası ilişkiler ve devlet yönetimini hala etkilemeye devam ediyor. Melian Diyaloğu, gücün doğası ve uluslararası ilişkilerin ahlakı hakkında rahatsız edici gerçeklerle yüzleşmemizi gerektirir. Trump'un çağdaş Melian Diyaloğu politika yapımcılar ve liderler için bir ders niteliğinde olması kadar kontrolsüz hırsların insan maliyeti ve gücün kullanımında empatinin önemini de hatırlattı.

2024'ün Ocak ayı distopik şafağa atıf yaparken Şubat ayında ortaya çıkan gerçeği de Abdülhak Molla'nın zamanının ötesine taşan beytinde hayat bulmuş oldu: "Bu mesel ile bulur cümle düvel fevz-ü felâh; Hazır ol cenge eğer ister isen sulh-ü salâh." Benzer şekilde, modern dünyada, insanın aymazlığı sonucu ortaya çıkan çevresel felaketler, jeopolitik çatışmalar ve teknolojik kibir bize kaderin kalıcı gücünü ve trajik sonuçların kaçınılmazlığını hatırlatıyor. Bunun kefaretinin ödemek de bizlere düşüyor.

Dr. Kaan Kutlu Ataç, Mersin Üniversitesi

Dr. Kaan Kutlu Ataç, Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Aynı üniversitede Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler alanlarında yüksek lisanslarını tamamladı. Ataç, 2016'da Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü'nden doktora derecesini aldı. Mersin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi olan Ataç, Milli Savunma Üniversitesi'nde Misafir Öğretim Üyesi olarak dersler vermektedir.

Bu yazıya atıf için: Kaan Kutlu Ataç, Savaş Öncesi Dünya: si vis pacem, para bellum*", Panorama, Çevrimiçi Yayın, 26 Şubat 2024, <https://www.uikpanorama.com/blog/2024/02/18/savas-oncesi>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi,

Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.